זוהר, פרשת כי תשא

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף קפז עמוד ב

וידבר יהו״ה אל משה לאמר, כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו׳. רבי אבא ורבי אחא ורבי יוסי הוו אזלי מטבריה לצפרי. עד דהוו אזלי, חמו ליה לרבי אלעזר דהוה אתי, ורבי חייא עמיה. אמר רבי אבא, ודאי נשתתף בהדי שכינתא ! אוריכו להו עד דמטו לגבייהו. כיון דמטו גבייהו, אמר רבי אלעזר ודאי כתיב **עיני יהו״ה אל צדיקים ואזניו אל שועתם** (תהלים לד טז) . האי קרא קשיא וכו׳....

(זה המאמר תמצאנו בפרשת פקודי דף רכה סוע״א, עיין שם כי שם מקומו)

תא חזי הא אוקמוה, לית ברכתא דלעילא שרייא על מלה דאתמני. ואי תימא - ישראל היך אתמנון ? אלא כופרא נטיל מנייהו והא אוקמוה. וחושבנא לא הוי עד דאתכניש כל ההוא כופרא וסליק לחושבנא. ובקדמיתא מברכין להו לישראל, ולבתר מנין ההוא כופרא, ולבתר אהדרן ומברכין לון לישראל. אשתכחו ישראל מתברכאן בקדמיתא ובסופא, ולא סליק בהון מותנא.

מותנא אמאי סליק במניינא ? אלא בגין דברכתא לא שרייא במניינא. כיון דאסתלק ברכתא - סטרא אחרא שריא עליה ויכיל לנזקא. בגין כך נטלין כופרא ופדיונא, לסלקא עליה מניינא, והא אוקמוה ואתמר :

רעיא מהימנא

פקודא ליתן מחצית השקל בשקל הקדש. רעיא מהימנא ! מאן **מחצית השקל** ? איהו כגון **חצי ההין**. ודא **ו׳** - ממוצע בין שני ההי״ן. אבנא למשקל בה - דא **י׳**.

עשרים גרה השקל - דא **יו״ד**.

העשיר לא ירבה - דא עמודא דאמצעיתא, לא ירבה על **י׳**. והכי אתמר בספר יצירה **עשר ספירות בלימה, עשר ולא אחד עשר**.

והדל לא ימעיט - דא צדיק, לא ימעיט מעשר, כמה דאת אמר **עשר ולא תשע**.

ממחצית השקל דאיהו **י׳**.

אמר ליה רעיא מהימנא : מלאך אנת בשמים ! רחים אנת ממארך ! לית תווהא בכל אינון מלין יקירין דיפקון מפומך. דהא מאן דאיהו מלכא או ברא דמלכא - לית תווהא דיפקון מרגלאין בפתוריה, מליין סגולות, מליין נהורין. לבר נש אחרא איהו תווהא.

אמר ליה : בריך אנת רעיא מהימנא ! מתמן ואילך אימא אנת, דעלאין ותתאין נחתו למשמע מינך.

אמר ליה : אשלים מלולך !

אמר ליה : לא אית כען למימר יתיר. אימא אנת עד זמנא אחרא.

פתח רעיא מהימנא, פקודא בתר דא לקדש את החדש. בגין דסיהרא קדישא איהי כלה, דמתקדשת

דף קפח עמוד א

רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארחא. עד דהוו אזלין רמש ליליא. יתבו. אדהוו יתבין, שריאת צפרא לאנהרא. קמו ואזלו. אמר רבי חייא, חמי אנפוי דמזרח דקא מנהרין. השתא כל אינון בני מדינחא דטורי נהורא, סגדין לגבי האי נהורא דנהיר באתר דשמשא עד לא יפוק, ופלחין ליה. דהא כיון דנפיק שמשא - כמה אינון דפלחין לשמשא. ואלין אינון דקא פלחין לנהורא דא, וקראן להאי נהורא **אלהא דמרגלא דנהיר**, ואומאה דלהון באלהּ דמרגלא דנהיר.

ואי תימא פולחנא דא למגנא הוא - מיומין עתיקין קדמאין חכמתא ידעו ביה ! בזמנא דשמשא נהיר עד לא יפוק, ההוא ממנא דפקיד על שמשא ואתוון קדישין דשמא עלאה קדישא רשימן על רישיה, ובחילא דאינון אתוון פתח לכל כוי שמיא ובטש בהו ועבר. וההוא ממנא עאל גו ההוא זהרא דנהיר סחרניה דשמשא. ותמן שכיח עד דנפק שמשא ואתפשט בעלמא. וההוא ממנא - איהו פקידא על דהבא ועל מרגלן סומקן. ואינון פלחין לההוא דיוקנא דתמן. ובנקודין וסימנין דירתו מקדמאי מיומין עתיקין - אזלי וידעי נקודין דשמשא למשכח אתרין דדהבא ומרגלן.

אמר רבי יוסי, עד כמה יהון פולחנין סגיאין אלין בעלמא ? ! דהא שקרא לית ליה קיימין לקיימא ? !

פתח אידך ואמר **שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר** משלי יב יט. תא חזי, אילו כל בני עלמא הוו פלחין לשקרא - הוה הכי. אבל האי נהורא וזהרא דנהיר - ודאי קשוט איהו. כוכבי רומא דרקיעא - קשוט אינון. אי בטפשו וחסרונא דדעתא דלהון אינון אמרי וקראן להו אלהא - לא בעי קודשא בריך הוא לשיצאה עובדוי מעלמא. אבל לזמנא דאתי, לא ישתצון כוכביא ונהורין דעלמא, אבל מאן ישתצי? אינון דפלחו לון. וקרא דא הכי הוא: **שפת אמת תכון לעד** - אלין ישראל דאינון שפת אמת - **יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד** דברים ו ד, וכלא איהו אמת ורזא דאמת. ומסיימי **יהו"ה אלהיכם אמת**. ודא איהו **שפת אמת תכון לעד**.

ועד ארגיעה - "ועד רגע" מבעי ליה, מאי **ארגיעה**? אלא עד כמה יהא קיומא דלהון בעלמא, עד זמנא דייתי ויהא לי נייחא, מפולחנא קשיא דעלוי, ובזמנא דארגיעה ישתצי **לשון שקר**, אינון דקראן אלהא למאן דלאו הוא אלהא. אבל ישראל דאינון 'שפת אמת' כתיב בהו **עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו** ישעיה מג כא.

אדכרנא חדא זמנא דהוינא אזיל בהדי רבי אלעזר, פגע ביה הגמונא. אמר ליה לרבי אלעזר: אנת ידעת מאורייתא דיהודאי? אמר ליה ידענא. אמר ליה לית אתון אמרין דמהימנותא דלכון קשוט ואורייתכון קשוט, ואנן דמהימנותא דילן שקר ואורייתא דילן שקר - והא כתיב **שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר**? אנן מיומין דעלמא קיימין במלכותא, ולא אעדי מינן לעלמין דרא בתר דרא, **תכון לעד** ודאי! ואתון זעיר הוה לכו מלכותא, ומיד אעדי מנכון, וקרא אתקיים בכו דכתיב **ועד ארגיעה לשון שקר**.

אמר ליה: חמינא בך דאנת חכים באורייתא - תפח רוחיה

רעיא מהימנא

על פי בית דין דאיהו גבורה, בגין דתמן ליואי, דאתמר בהו 'וקדשת את הלוים'.

ולבתר דאתחזיא סיהרא דיאותו לאורה - מברך עליה **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם**. ובמי מתקדשת ומתברכת? בתפארת, בגין דאיהי **עטרת תפארת לעמוסי בטן**.

עד כאן הרעיא מהימנא.

דף קפח עמוד ב

דההוא גברא! אלו אמר קרא **שפת אמת כוננת לעד** הוה כדקאמרת! אבל לא כתיב אלא **תכון** - זמינא שפת אמת דתכון, מה דלאו הכי השתא, דהשתא שפת שקר קיימא, ושפת אמת שכיבא לעפרא. ובההוא זמנא דאמת יקום על קיומיה, ומגו ארץ תצמח - כדין **שפת אמת תכון לעד וגו'**! אמר ליה ההוא הגמון: זכאה אנת וזכאה עמא דאוריתא דקשוט ירתין! בתר יומין שמענא דאתגייר.

אזלו, מטו חד בי חקל וצלו צלותהון. כיון דצלו צלתהון, אמרו מכאן ולהלאה נתחבר בשכינתא ונזיל ונתעסק באורייתא.

פתח רבי יוסי ואמר: **הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'** ישעיה מא יא - זמין קודשא בריך הוא למעבד לישראל כל אינון טבאן דקאמר על ידי נביאי קשוט, וישראל סבלו עליהון כמה בישין בגלותהון. ואלמלא כל אינון טבאן דקא מחכאן וחמאן כתיבין באורייתא - לא הוו יכלין למיקם ולמסבל גלותא. אבל אזלין לבי מדרשות, פתחין ספרין וחמאן כל אינון טבאן דקא מחכאן, וחמאן כתיבין באורייתא דאבטח לון קודשא בריך הוא עלייהו, ומתנחמין בגלותהון.

ושאר עמין מחרפין ומגדפין לון ואמרי **אן הוא אלהכון? ! אן אינון טבאן דאתון אמרין דזמינין לכון? ! וכי כל עמין דעלמא יכספו מנייכו? !**. הדא הוא דכתיב **שמעו דבר יהו"ה החרדים אל דברו, אמרו אחיכם שונאיכם וגו'** (ישעיהו סו ה) . מאי **החרדים אל דברו**? אינון דסבלו כמה בישין, כמה שמועות שמעי, אלין על אלין ואלין בתר אלין, וחרידו עליהון. כמה דאת אמר **כי וגו' קול חרדה שמענו פחד ואין שלום וגו'** ירמיה ל ה. אינון חרדים תדיר אל דברו כד אתעביד דינא.

אמרו אחיכם שונאיכם - אלין אינון אחוכון בני עשו. **מנדיכם** - כמה דאת אמר **סורו טמא קראו למו** איכה ד טו, דלית עמא דקא מבזין לון באנפי ומרקקין באנפייהו לישראל ככבני אדום, ואמרי "כלהו מסאבין כנדה". ודא איהו **מנדיכם**.

למען שמי יכבד יהו״ה - ״אנן בנוי דאל חי, די בָּן יתייקר שמיה. אנן שלטנין על עלמא בגין ההוא דאקרי גדול״ - **עשו בנו הגדול** בראשית כז א, ובשמא דא אקרי קודשא בריך הוא גדול - **גדול יהו״ה ומהולל מאד** תהלים קמה ג. ״אנן בני הגדול ואיהו גדול - ודאי **למען שמי יכבד יהו״ה**״.

״אבל אתון זעירין מכלא - **יעקב בנה הקטן** בראשית כז ו כתיב. אן הוא אלהכון? אן הוא אינון טבאן דיכספון כל עממיא מחדוה דלכון? מאן יתן **ונראה בשמחתכם** כמה דאתון אמרין!״.

והם יבושו - רוח הקדש אומר **והם יבושו** כמאן דתלי קללתא באחרא. בגין דאתון אמרין דכדין יבושו ויכלמו - ובגין דא רוח קדשא הוה אמר מלה הכי.

ועל דא - **הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך** (ישעיהו מא יא) . מאי **כל הנחרים בך**? דאתקפו נחירייהון ברוגזא עלך בגלותא דא. בההוא זמנא **יבושו ויכלמו** מכל טבין דיחמון להון לישראל.

אמר רבי חייא הכי הוא ודאי. אבל חמינן, והכי חמו תקיפי עלמא, דהא גלותא אתמשך ועדיין בריה דדוד לא אתי. אמר רבי יוסי, וכל דא הכי הוא. אבל מאן עביד דיסבלון ישראל גלותא דא? כל אינון הבטחות דאבטח לון קודשא בריך הוא. והא אתמר, דעאלין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וחמאן כל אינון נחמות, וחדאן בלבייהו, למסבל כל מה דייתי עלייהו. ואלמלא דא לא יכלין למסבל.

אמר רבי חייא ודאי הכי איהו! וכלא בתשובה תליא! ואי תימא דיכלין השתא לאתערא תשובה כלהו כחדא - לא יכלין! מאי טעמא לא יכלין? בגין דכתיב **והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה** דברים ל א, וכתיב **והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך וגו׳**, וכתיב (שם ב) **ושבת עד יהו״ה אלה״יך וגו׳**. וכדין **אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו׳**. ועד דכל אינון מלין לא יתקיימון - לא יכלין

דף קפט עמוד א

לאתערא תשובה מנייהו.

אמר רבי יוסי, כמה סתמת כל ארחין ושבילין מכל בני גלותא, ולא שבקת לון פתחון פה! אי הכי - להוו כמה דהוו בכל דרא ודרא, דלא יסבלון גלותא, ולא אגרא, ויפקון מדינא דאורייתא, ויתערבון בשאר עמין!

פתח ואמר: **כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו׳** ישעיה כו יז. מאי **כמו הרה**? ארח איהו לעוברתא לאעברא עלה תשע ירחין שלמין, ואית בעלמא כמה וכמה דלא עבר עלה אלא יומא חד או תרין יומין מתשיעאה, וכל צירין וחבלין דעוברתא בתשיעאה אינון, ואף על גב דלא אעבר עלה אלא יומא חדא - אתחשיב עלה כאילו אתעברו כל תשיעאה שלים. אוף הכי ישראל. כיון דאטעמי טעם גלותא - אי יהדרון בתשובה, יתחשב עלייהו כאלו אעברו עלייהו כל אינון מלין דכתיבין באורייתא. כל שכן וכל שכן דכמה וכמה יסורין אעברו עלייהו מן יומא דגלותא שרי.

אבל מאי דכתיב **בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים** דברים ד ל? תא חזי כמה רחמנותא רחים קודשא בריך הוא לישראל במלה דא. למלכא דהוה ליה ברא יחידאה, ורחים ליה רחימו דנפשא, ומגו רחימו דיליה יהב ליה לאמיה מטרוניתא דתרבי ליה, ותוליף ליה ארחי מתתקנן. זמנא חדא חב לגבי אבוה. אתא אבוהי ואלקי ליה, ולבתר אעבר על חוביה. תב כמלקדמין וחב לאבוה, ואפקיה אבוה מביתיה וארגיז עליה. נפק ההוא ברא מביתיה. ובאתר דיהך בארח קשוט ויהא זכאה כדקא יאות בגין דישמע מלכא אבוה ויהא תיאובתיה עליה - מה עבד? אמר ״הואיל ונפקנא מהיכלא דאבא - אעביד מכאן ולהלאה כל מה דאנא בעי!״. מה עבד? אזל ואתחבר בזונות, ואתלכלך בלכלוכא דטנופא בהדייהו, ולא הוה משתכח אלא בהדייהו בחבורא דלהון. מטרוניתא אמיה פקדת בכל יומא על ההוא ברא, וידעת דברה בהדי זונות אתחבר, וכל חברותא דידיה בהדייהו הוות. שריאת למבכי ולאתמררא על ברה.

יומא חד עאל מלכא לגבה. חמא לה דאיהי מבכה. שאיל לה על מה את בכאת? אמרה ולא אבכה - דהא ברנא לבר מהיכלא דמלכא, ולא די דהוא לא יתיב בהיכלא דמלכא אלא דהוא יתיב בהדי זונות! מה יימרון כל בני עלמא - בריה דמלכא איהו דיתיב בבי זונות! שריאת למבכי ולאתחננא למלכא. אמר מלכא, בגינך אהדר ליה ואנת ערבאה דיליה! אמרת הא ודאי.

אמר מלכא הואיל וכך הוא - לא אצטריך לאהדרא ליה ביממא באתגליא, דכסופא דילן איהו למהך בגיניה לבי זונות. ואי לא הוה כגוונא דא דטינף גרמיה הכי וחלל יקרי - הוינא אנא וכל חיילין דילי אזלין בגיניה בכמה יקר, בכמה בוקינס קמיה, בכמה מאני קרבא מימיניה ומשמאליה, עד דכל בני עלמא יודעזעון וינדעון כלא דברא דמלכא איהו. השתא כיון דאיהו טינף גרמיה וחלל יקרי - איהו יהדר בטמירו דלא ינדעון ביה.

אהדר לגבי מלכא - יהביה לגבי אמיה. ליומין סרח כמלקדמין. מה עבד מלכא? אפיק ליה ולאמיה בהדיה מגו היכלא! אמר תרווייכו תהכון, ותרווייכו תסבלון גלותא ומלקיותא תמן! כיון דתרווייכו תסבלון כחדא - כדין ידענא דברי יתוב כדקא חזי.

כך ישראל בנוי דמלכא קדישא אינון - אחית לון למצרים.

ואי תימא בההוא זמנא לא חאבו? גזרה דגזר קודשא בריך הוא בין הבתרים הוה אתחזי למהוי קיים! וקודשא בריך הוא אשגח לתרין מלין; חד בגין ההוא מלה דאמר אברהם **במה אדע כי אירשנה** בראשית טו ח, דא הוא

דף קפט עמוד ב

סבה ועילה. אבל עד דנפקו ממצרים לא הוי גוי ולא אתחזו כדקא יאות.

פתח ואמר, **כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות** שיר ב ב. בעא קודשא בריך הוא למעבד לון לישראל כגוונא דלעילא, ולמהוי שושנה חדא בארעא כגוונא עלאה. ושושנה דסלקא ריחא ואתבריר מכל שאר וורדין דעלמא לא הוי אלא ההיא דסלקא **בין החוחים**? ודא ארחא כדקא יאות. ועל דא זרע שבעין זוגין דהוו שבעין נפש, ואעיל לון בין החוחים. ואינון חוחים - מיד דהוו אינון זוגין תמן - סליקו ענפין וטרפין, ושליטו על עלמא, וכדין פרחת שושנה בינייהו.

כיון דבעא קודשא בריך הוא לאפקא שושנה ולקיט לה מבינייהו - כדין יבשו חוחים ואזדריקו ואשתציאו ולא אתחשבו לכלום. בשעתא דאזיל למלקטא שושנה דא, לאפקא בריה בוכריה, בההוא זמנא אזל מלכא גו כמה חיילין רברבנין ושליטין, עם דגלין פרישן, ואפיק לבריה בוכריה בכמה גבורן, ואייתי ליה להיכליה, ויתיב סגי בבי מלכא.

כיון דחב לגבי אבוה - אוכח ליה ואלקי ליה דכתיב **ויחר אף יהו״ה בישראל ויתנם ביד שוסים וגו׳** שופטים ב יד. סרח כמלקדמין ומרד באבוה - אפקיה מביתיה. מה עבדו ישראל? חמו דהא אתבדרו לבבל - אתערבו בעממיא; נסיבו נשין נכריות, ואולידו בנין מנהון. עם כל דא אימא קדישא הות אפטרופוסא עלייהו. ועל דעבד הכי, קודשא בריך הוא אמר הואיל וכסופא איהו - ליתי ברי איהו מגרמיה. הואיל וחלל יקרי - לא אתחזי דאנא איזיל תמן לאפקא ליה ולמעבד ליה נסין וגבורן כמלקדמין. תבו אינון בלא סיועא דאתחזו לון, בלא פליאן ונסין. אלא כלהו מתבדרן, כלהו לָאָן במסכנו. ותבו להיכלא דמלכא בכסופא. ואימא קדישא ערבת לון.

חאבו כמלקדמין. מה עבד קודשא בריך הוא? אפיק להאי ברא כמלקדמין מהיכליה ואמיה בהדיה. אמר: מכאן ולהלאה אימא וברה יסבלון כמה בישין כחדא! הדא הוא דכתיב **ובפשעיכם שלחה אמכם** ישעיה נ א. ועל דא כתיב **בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים** דברים ד ל - מאי **באחרית הימים**? אלא דא היא אימא קדישא דהיא **אחרית הימים**, ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא.

ואילו יהדרון בתיובתא - אפילו חד ביש או חד צערא דיעבר עלייהו - אתחשב עלייהו כאלו סבלו כלא! ואי לאו - סתים קיצא וכל דרין דיליה, כמה דאמר בוצינא קדישא, דכתיב **לצמיתות לקונה אותו לדורותיו** ויקרא כה ל. וכל דא בתיובתא תליא מילתא.

אמר רבי חייא: ודאי הכי הוא, ועל דא גלותא אתמשך. אבל קודשא בריך הוא כל מה דמחא לון לישראל - בהאי **אחרית הימים**. ובהאי אחרית הימים יעביד לון נסין ונוקמין, דכתיב **והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהו״ה בראש ההרים** ישעיה ב ב. מאן **ראש ההרים**? דא אברהם סבא, כהנא רבא, ראש דכלא. ובגין דאיהו ראש - כוס דברכה יהיה נכון בראש ההרים, דא אברהם סבא, קדמאה לשאר ההרים. כוס דברכה אצטריך למהוי מתקנא בימינא.

ונשא מגבעות - אצטריך למהוי זקיף מן פתורא שיעורא דאקרי זרת לברכא לקודשא בריך הוא, ודא הוא **ונשא מגבעות**. **מגבעות** מאי הוא? אלא בֵּינה ובין בתולות אחריה רעותיה - שיעורא דזרת איהו. **נשא** כוס דברכה **מגבעות** ודאי. ועל דא - טבא דיהא ליה להאי ברא בוכרא - באחרית הימים איהו.

אמר ליה שפיר קאמרת! האי קרא ודאי הכי הוא. **בראש ההרים** - דא ימינא אברהם סבא, דאיהו ראש ההרים ודאי. **ונשא מגבעות** - משיעורא דגבעות דאינון רעותיה, ושפיר קאמרת. **ונהרו אליו כל הגוים** ישעיה ב ב - מאי הוא? אמר ליה, ואפילו נשים וקטנים, ושמש דפלח על פתורא אף על גב דאיהו לא אכל - אצטריך למשמע ולמימר אמן, (ס״א להריק ברכה לכוס). דלא יימא בר נש ״אנא לא אכלית, והואיל

דף קצ עמוד א

דלא אצטריפנא לזמון לא אשמע ולא אימא אמן". הכל חייבין ביה.

דבר אחר: **ונהרו אליו כל הגוים** - אף על גב דנשים וקטנים פטורין מן המצות - בכוס דברכה הכל חייבין; בלבד דינדעון למאן מברכין. ודא היא **ונהרו אליו כל הגוים**.

אתא רבי יוסי ונשקיה. אמר כמה שפיר מלה דא ומתיקא לחכא!

השתא אית לדייקא, אי האי 'אחרית הימים' איהו כוס דברכה ממש - מהו **הר בית יהו"ה**? הוה ליה למכתב הכי "והיה אחרית הימים נכון יהיה בראש ההרים" - מהו **באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהו"ה**?

אמר ליה, **אחרית הימים** איהו אילנא כלא - מרישיה ועד סיפיה, דהוא אילנא דטוב ורע. ואתא קרא לברורא **באחרית הימים**, ואפיק **הר בית יהוה** - דא טוב בלא רע. **הר בית יהוה** ודאי - דלית תמן חולקא לסטרא אחרא, דהא אתברייר **הר בית יהוה** מגו אילנא דאיהו **אחרית הימים**. ודא איהו כוס דברכה דאיהו **נכון בראש ההרים**.

אמר רבי יוסי, זכאה ארחא דא דזכינא להאי מלה!

אמר ליה: ממאן שמעת לה?

אמר ליה יומא חדא הוינא אזיל בארחא ושמענא וחמינא ליה לרבי שמעון דהוה דריש להאי קרא לרבי אחא. וכיון דשמענא - חדינא ביה, ונטירנא ליה צריר בכנפא דלבושאי דלא יתעדי מנאי לעלמין.

אמר ליה, ודאי מלה קדישא דא מנהירו דבוצינא קדישא אתנהיר! זכאה דרא דקיימי עלמא וסמכוי שריין בגויה! ואי אנת צרירת להא מלה בקשרא חדא דלא יתעדי מינך - אנא אצרור לה בתלתין או בארבעין קשרין בכיסאי, דלא יתעדי מינאי לעלמין.

(כאן חסר) ...על ההיא מלה דאחמי קודשא בריך הוא למשה, בגין דאף על גב דישראל חבין קמיה בכל דרא ודרא, לא בעי מאן דיימא עלייהו דלטורין. מנלן? מהושע, דכתיב **תחלת דבר יהו"ה בהושע** הושע א ב - הא אוקמוה מלה. ועל דא **והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו'** (הושע ב א) . ובגין דא בריך לון בכמה ברכאן לאהדרא בתיובתא, ולאתבא לון לגבי אבוהון דבשמיא, ולא אעדי מתמן עד דקודשא בריך הוא מחל על חובייהו, ואתנקיאו קמיה.

אליהו מה כתיב ביה? **ויבא וישב תחת רתם אחד וגו'** מלכים א יט ד. אמר: מאריה דעלמא! אתתא חדא שדרת לון לישראל ודבורה שמה, דכתיב **והיא יושבת תחת תמר דבורה** שופטים ד ה - דא הוא **רתם**. ואהדרת לון למוטב, דכתיב **עד שקמתי דבורה** (שופטים ה ז) . ואנא עאלית בינייהו ואכרזית קמייהו, ולא יכילנא.

עד דהוה יתיב, אתגלי עליה קודשא בריך הוא. אמר ליה **מה לך פה אליהו**? בקדמיתא קא הוית מקטרגא ומקני על ברית, ומדחמינא בך דקנית עלי בההוא ברית - נטלית ליה ברעו דמשה ויהיבנא לך, עד דמשה הוה אמר **הנני נותן לו את בריתי שלום** במדבר כה יב. השתא דאיהו דילך, לא אתחזי לך לקטרגא עלוי. הוה לך למשבק קנוייך לי, כמה בקדמיתא דהוה דילי, שבקנא ליה לידא אחרא ולא קטריגנא עלוי. **מה לך פה** - מאי **פה**? ברית קיימא, **פה יהו"ה** איהו. כיון דלא בעאת לשבקא לי - פומך אתברי באתר דההוא פומא.

תנן, בההיא שעתא אתעבר מניה ההוא נבזבזא דיהב ליה משה, דתנן מאי דכתיב **וילך בכח האכילה ההיא...עד הר האלהי"ם חורבה** מלכים א יט ח? למתבע מתמן. וכי מתמן הוה בעי? אלא למתבע כמלקדמין מההוא דירית בהר האלהי"ם ברית דא. פנחס הוא אליהו ודאי בדרגא חדא. אמר ליה משה, לית אנת יכיל לקבלא מנאי, אלא זיל לינוקייהו דישראל ומאינון תרווח, ואינון יהבי לך. וכך הוא עביד.

(חסר) ...כמה טיבו עביד קודשא בריך הוא בכל דרא ודרא לישראל - תא חזי מה כתיב, **ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים** מיכה ו ד. והא כמה נביאי הוו לבתר משה?

דף קצ עמוד ב

"ואשלח לפניך את משה אהרן ואלעזר ופנחס יהושע ואליהו ואלישע וכמה שאר צדיקי וחסידי" מבעי ליה?! אלין תלתא אמאי?

אלא אמר קודשא בריך הוא, עמי בני אמאי לא תדכרון לכל טבין דעבדית לכו, דשדרית לכו למשה אהרן ומרים. למלך בשר ודם דאית ליה מדינתא, ושדר לגבה גוברין אפרכין רברבנין, דיהון מנהלי עמא ומעיינין בהו ובדינייהו. מאן אצטריך למהוי זקוק במזונייהו במלין דיצטרכון - לאו עמא דמדינתא? ! בעל כרחייהו יצטרכו לעיינא בהו, ולמיהב להו יקרא.

שדרית למשה - איהו אייתי קמייכו מן למיכל, ונהיל לכו ולבנייכו ולבעירייכו, ואשתדל בדינייכו (ס״א במזונייכו), ובכל מה דאצטריך לכו. שדרית לאהרן - אייתי (ס״א לכו ענני) היכלין דענני יקר לחפאה עלייכו כמלכין. אסחי לכו בטלי יקר, דלא אתרקבו לבושיכון ומנעליכון, והוו מתחדשי בכל יומא. שדרית למרים - אייתיאת בירא לאשקאה לכו, ושתיתון אתון ובעירכון. אינון יהבו לכון, ומדלהון אכלתון ושתיתון, ויתיבתון בחופאה דיקר דלהון - ומדלכון לא יהבתון לון? ! ולא עוד אלא דאשתדלו עליכון ונטלו על צואריהון מטולכון - והויתון מחרפין ומגדפין לון? !

אמר רבי יוסי, לאו הוה אבא רחמן על בנוי כקודשא בריך הוא. וקרא הוא, דכתיב **לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב וגו׳** מלכים א ח נו. תא חזי רחמנו דיליה - אלו אמר **לא נפל דבר אחד מכל דברו** ולא יתיר - נח לעלמא דלא אתברי. אבל מדאמר **מכל דברו הטוב**, ואפיק ביש לאחורא, דהא מלה דביש לא בעי למעבד. ואף על גב דאגזים וארים רצועה - אתאת אימא ואתקפת בדרועיה ימינא, וקם רצועה בקיומיה, ולא נחית לתתא, ולא אתעביד. בגין דבעיטא חדא הוו תרווייהו - איהו דאגזים ואיהי דאחידת בימיניה.

ואי תימא מנלן? ממלה דאיהי באתגליא, דכתיב **לך רד כי שחת עמך** - שרי לארמא רצועה. ומשה דלא הוה ידע ארחא דאמא - שתיק. כיון דחמא קודשא בריך הוא כך - אנקיד ליה ובטש ביה ואמר **ועתה הניחה לי**. מיד ארגיש משה ואחיד בדרועיה דקודשא בריך הוא דכתיב **זכור לאברהם** - דא דרועיה ימינא. ובגין כך לא נחית רצועה.

ואי תימא אימא דאיהי רגילה לאחדא ברצועה דמלכא אן הות, דשבקת מלה למשה? שאילנא ואמינא, והא לא ידענא ברירא דמלה, עד דנהוי קמיה דבוצינא קדישא.

כד אתו לקמיה דרבי שמעון - חמא באנפייהו סימן. אמר: ״עולו בני קדישין, עולו רחימין דמלכא, עולו רחימין דילי, עולו רחימין אלין באלין״. דאמר רבי אבא כל אלין חברייא דלא רחימין אלין לאלין - אסתלקו מעלמא עד לא מטא זמנייהו. כל חברייא ביומוי דרבי שמעון - רחימו דנפשא ורוחא הוה בינייהו, ובגין כך בדרא דרבי שמעון באתגלייא הוה. דהוה אמר רבי שמעון כל חברייא דלא רחמין אלין לאלין, גרמין דלא ליהך בארח מישר, ועוד דעבדין פגימו בה, דהא אורייתא רחימו ואחוה וקשוט אית בה. אברהם רחים ליצחק, יצחק לאברהם. מתחבקן דא בדא. יעקב - תרווייהו אחידן ביה ברחימו ובאחוה. יהבין רוחייהו דא בדא. חברייא ! כההוא דוגמא אצטריכו ולא למעבד פגימו.

כיון דחמא סימן באנפייהו ואמר לון הכי - אמרו ליה ודאי רוח נבואה שרא על בוצינא קדישא, והכי אצטריך לן למנדע.

בכה רבי שמעון ואמר, חד מלה מאינון מלי דלחישו לי מגו ריש מתיבתא דגנתא דעדן, דלא אמרו באתגליא - מלה דא סתרא איהי - ואימא לכו בני רחימאי, בני רחימין דנפשאי. מה אעביד? אמרו לי בלחישא, ואנא אימא באתגלייא. ולזמנא דנחמי אנפין באנפין,

דף קצא עמוד א

כל אנפין יסתכמון בדא.

בני, חובא דעבדו עמא דלבר ואשתתפו ביה עמא קדישא - באימא חאבו. דכתיב **קום עשה לנו אלהים** - **אלהים** ודאי, כבוד ישראל. דא איהו דשריא עלייהו כאימא על בנין. ודא הוא רזא דכתיב **וימירו את כבודם בתבנית שור** תהלים קו כ - דא כבודם דישראל, אימא דלהון. ודא הוא דכתיב **גלה כבוד** ש״א ד כב - דגרמו לשכינתא דאתגלי בגלותא עמהון. ועל דא **וימירו את כבודם**. במה? **בתבנית שור**.

הכא איהו רזא דמלה. תא חזי, לתתא גו שמרים דחמרא דורדיין בישין - נפק חד ערעורא מקטרגא, מזיקא קדמאה. ואיהו ברזא דיוקנא דאדם כד קריב לגו קדשא. כיון דאתעבר מתמן ובעי לנחתא לתתא, בעי לאתלבשא בלבושא לנזקא עלמא. ונחית הוא ורתיכוי. ולבושא קדמאה דקא נקיט - **תבנית שור**, דיוקנא דשור. וקדמאה לנזיקין מאינון ארבע שור איהו. ואינון ארבע אבות לנזקא עלמא. וכלהו תלתא דאבות נזיקין בר שור - כלהו דיליה. ועל דא כתיב **וימירו את כבודם בתבנית שור**. מהו **אוכל עשב**? הא דרשינן ביה. אבל עקרא דמלה: מתמצית דלחם ושבע זיני דגן - לית ליה בהו חולקא.

ובגיני כך אימא לא הות תמן, ולא יאות לה למהוי תמן. ובגין דאבא הוה ידע רחמנו דאימא וארחא דילה - אמר למשה.

בני רחימאי ; עיטא בתרווייהו בדא תדיר ; ודא הוא דלחישו לי בלחישו - דלא חזי לגלאה - דברא לא ינדע. ויחמי דהא רצועה אתתקנת, וידחל תדיר. אבל תרווייהו בעיטא דא ובעיטא חדא.

תא חזי כתיב, **וירא העם כי בשש משה** - מאן **העם**? אינון ערב רב. מאן ערב רב? וכי לודים וכושים וכפתורים ותוגרמים הוו, דקראן לון ערב רב? והלא מצריים הוו, וממצרים נטלו ; ואלו הוו ערבוביא דעמין סגיאין - הכי הוה ליה למכתב "ערב רב **עלו** אתם", לפי ערבוביא דלהון. אלא **ערב רב עלה אתם** שמות יב לח - עמא חד הוה ולישן חד ; אבל כל חרשי מצרים וכל חרטומי דלהון הוו, דכתיב בהו **ויעשו גם הם חרטומי מצרים** (שם ז כג), דבעו למיקם לקבל פליאן דקודשא בריך הוא. כיון דחמו נסין ופליאן דעבד משה במצרים - אהדרו לגבי משה. אמר ליה קודשא בריך הוא למשה: לא תקבל לון ; אמר משה: מאריה דעלמא ; כיון דחמו גבורתא דילך באען לאתגיירא - יחמון גבורתך בכל יומא, וינדעון דלית אלהא בר מנך. וקבל לון משה.

אמאי קרא לון **ערב רב**? אלא כל חרשין דמצרים הוו, וברישהון **יונוס וימברוס**, ובשעתא דיומא הוו עבדי תדיר חרשייהו. וכל אלין חרשין עלאין הוו מסתכלי מכי נטי שמשא - משירותא דשית שעות ומחצה עד שירותא דתשע ומחצה, דהיינו 'ערב רבבא'. כל אינון חרשין זעירין - משירותא דתשע ומחצה עד פלגות ליליא.

אינון עלאין דבהו הוו מסתכלי מכי נטי שמשא - דהא כדין שראן 995 למשטטא על טורי חשוך. ורוחא דלהון הוה משטטא על כל אינון חרשין (נ"א דרגין) בחרשייהו. ואלין הוו עבדי כל מה דאינון בעאן, עד דכל מצראי רחצנו דלהון באלין הוה. וקראן לון **ערב רב** בגין דאית ערב זעירא ; מתשע שעות

דף קצא עמוד ב

ומחצה ולתתא דא ערב זעירא. ותרי 'ערבי' אינון. ועל דא **וגם ערב רב עלה אתם**.

וחכמתא דלהון הוה סגי. ואינון אסתכלו בשעתי דיומא, ואסתכלו בדרגא דמשה, וחמו דהא בכל סטרין **בשש משה** - בשש שעתי קדמאין דיומא - דאינון לא יכלין לשלטאה בהו. (ס"א בגין שית) בשית דרגין עלאין דאחידן ביה (נ"א דאחיד בהו), ובכל סטרין בשית הוה. ובעטרין דאלין שית הוה זמין לרדת מן ההר, דכתיב **כי בשש משה לרדת מן ההר**.

מיד **ויקהל העם על אהרן**. דהכי תנינן דבההיא שעתא דנחית משה וקביל אורייתא בלחודוי, כללא דכל ישראל. ואיהו קביל אורייתא בעלמא - ואפילו מגלת אסתר, דכתיב **וקבל היהודים** אסתר ט כז - "וקבלו היהודים" מבעי ליה - מאי **וקבל**? אלא דא משה דאיהו **היהודים** - כללא דיהודאי.

ויקהל העם על אהרן - אמאי על אהרן? בגין לאתכללא בסטרא דימינא, דהא אינון שמאלא בעו מניה, ובגין דלהוי כליל בימינא, אתכנשו על אהרן. **ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים** - **אלהי"ם** ודאי - בעו סטר שמאלא. **אשר ילכו** - "אשר ילך" מבעי ליה - מאי **אשר ילכו**? אלא אלהי"ם שית דרגא אינון, כלהו בסטר שמאלא **דאלהי"ם** שית אינון. דאי תימא דהא שבע אינון - ההוא **אלהי"ם** עלאה לא עאל בכללא.

תא חזי, כל זמנא דהוה משה במצרים - שמא **דאלהי"ם** לא דכיר אלא שמא **דיהו"ה**. ועל דא קשיא ליה לפרעה - בגין דלא יהא תוקפא לההוא סטרא אחרא, ולא יתתקף בעלמא. השתא בעו ההיא מלה, והיינו **קום עשה לנו אלהי"ם** - **לנו** דייקא - דאנן צריכין להאי מלה לתקפא סטרא דילן דהוה אתדחיא עד השתא.

אשר ילכו לפנינו - מאי אמרו? אלא הכי אמרו: חמינן דאתון ישראל כל טוב וכל יקר דעלמא לכו, ואנן דחיין לבר. דילכון - **ויהו"ה הולך לפניהם יומם** שמות יג כא. אוף הכי - **אלהי"ם אשר ילכו לפנינו**, כמה דאזיל קמייכו **יהו"ה**, דהא רשו אית לסטרא דילן למהך אוף הכי לקמנא, אי נזמין ליה עובדא.

תא חזי, כל ענני יקר דאזלו במדברא לא הוו חפיין אלא לבני ישראל לחודייהו. וההוא ענגא דיקר דכתיב **ויהו"ה הולך לפניהם יומם** אזלא לקמייהו. ואלין ערב רב וכל אינון בעירי עאנין ותורין הוו אזלו לבר ממשרייתא לבתרייתא. ותא חזי, כל אינון ארבעין שנין דקא אזלו ישראל במדברא - שום לכלוכא וטנופא לא הוה גו ענני לגו. ועל דא עאני ותורי דהוו אכלי עשב - לבר הוו, וכל אינון דנטרי לון.

אמר רבי אלעזר, אבא אי הכי, אינון ערב רב לא הוו אכלי מן מנא? אמר ליה, ודאי הכי הוא ; אלא מה דיהבין לון ישראל כמאן דיהיב לעבדיה. וממה הוו אכלי? מתמצית. מה דאשתאר מבתר ריחיא פסולת. וקרא אכריז ואמר: **ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה** (שמות טז לה) , **בני ישראל** ולא אחרא. **ויראו בני ישראל ויאמרו מן הוא** - ולא שאר ערב רב עאני ותורי דהוו ביניהו.

עד השתא הוו אתכפיין אינון ערב רב, והשתא קמו ובעו עובדא לאתקפא לסטרא אחרא. אמרו: או נהא כלנא עמא חדא ונהוי בכללא עמכון, או יהא לן מאן דיהך קמנא, כמה דיהך אלהכון קמיכון. אמר אהרן, חס ושלום דאלין ישתתפון בעמא קדישא למהוי כלא כללא חדא, ולא יתערבון עמא קדישא בעמא דא כללא חדא. אלא טב איהו לאפרשא לון מגו עמא קדישא עד דייתי משה. ואהרן לטב אתכוון, אלא סגיאין הוו מישראל דאשתתפו בהדייהו בלבא, ובגין כך, כד אתא משה אצטריך לבררא וללבנא לעמא קדישא מההוא חובא, ואשקי לון שקיו, עד דאתבררו

דף קצב עמוד א

כלהו, ולא אשתאר בהו פסולת כלל:

אמר לון אהרן **פרקו נזמי הזהב**. וכי לא הוה לון דהבא אחרא? אלא אמר אהרן בעוד דאית לון קטטה בבנייהו ובנשייהו יתעכבון, ובין כך ייתי משה.

תא חזי, תנינן **קשים גרים לישראל כספחת בבשר החי**. כל שכן אלין דלא הוו גרים כדקא יאות. אינון מה עבדו? **ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם** - כמה אלפי ורבוון הוו מנזמיהון תמן. מה כתיב? **ויקח מידם ויצר אותו בחרט וגו׳**. אהרן לא אסתמר מאינון תרין חכימין דהוו ברישיהון דההוא ערב רב. חד מנייהו הוה קמיה, ואחרא הוה עביד בחרשוי. כיון דתרווייהו אתייעטו כחדא - נטלו ההיא דהבא; (חד) תרין שלישי בידא דחד, ושליש בידא דאחרא, בגין דהכי אצטריך בההוא זינא דחרשא.

בכה רבי שמעון. אמר אי חסידא קדישא! אהרן משיחא דאלהא רבא! בחסידותך נפלו כמה מעמא קדישא, ואנת לא הוית ידע לאסתמרא! מהו עבדו? כד מטו שית שעתין ויומא הוה במתקלא - נטלו ההוא דהבא דפריקו מאודניהון. מאי טעמא? בגין דמאן דאצטריך למעבד חרשא, לא בעי למיחס עינוי על ממונא. ואינון אמרי שעתא קיימא לן אי אנן לא מעכבין, לאו שעתא למיחס על דהבא - מיד **ויתפרקו כל העם**. מאי **ויתפרקו**? כמה דאת אמר **מפרק הרים ומשבר סלעים** מלכים א יט יא - דחבילו ותברו אודנייהו.

בכה כמלקדמין ואמר, אי עמא קדישא דקודשא בריך הוא! פתח רבי שמעון בבכיה ואמר, **והגישו אדניו אל האלהים וגו׳** שמות כא ו. הא אוקמוה חברייא, אזן דשמע בסיני **כי לי בני ישראל עבדים וגו׳** ויקרא כה נה, ואיהו פריק עול מלכות שמים מעליה וזבין גרמיה לאחר - תרצע. ואלין חייביא רשיעין גוברין בישין, בתיאובתא דלהון למהדר לסרחנייהו, לא בעו מנשיהון ובניהון, אלא חבילו אורחייהו (ס״א אודנייהו), ואתפרקו מעול שמיא דפקיד להו משה ותברו אודנייהו, דלית לון חולקא בשמא קדישא ועמא קדישא.

מה עבדו? פליגו תרווייהו ההוא דהבא; חד נטיל תרין שלישין, וחד שליש. קמו לקבל שמשא בשית שעתין, עבדו חרשייהו ובלטו בלטיהון בחרשא דפומא. כיון דמטא שירותא דשבע - ארימו תרווייהו ידייהו על ידוי דאהרן דכתיב **ויקח מידם**; תרווייהו הוו ולא יתיר. כיון דאיהו קביל מידם - קלא נפק ואמר **יד ליד לא ינקה רע** משלי יא כא, דכתיב **כי ברע הוא**, אייתי רע לעלמא.

רזא דמלה, אינון רשעים חייבין חרשין בנוי דבלעם חייבא, בני בנוי דלבן רשיע, חמו דכוס של ברכה בימין איהו, ומן ימינא אתקף תדיר. אמרו אי יהא בסטר דא, ההוא רישא דימינא, הא תוקפא דילן כדקא יאות.

כיון דמטא שבע שעתין דיומא - יהבו ליה לאהרן מיד. אי איהו הוה אמר לון ״שוו ליה בארעא בקדמיתא ואנא אטול״ - לא הוו יכלין בחרשייהו כלום. אלא **מידם** נטל, וקרא מתרעם ואמר **ויקח מידם**. חמו מה עבד אהרן! גבר נביאה גבר חכים לא ידע לאסתמרא! דאלו נטיל מארעא - כל חרשין דעלמא לא הוו יכלין לאצלחא, אבל במה אצלחו בעובדא דא? בגין דו**יקח מידם** ולא מארעא.

ויצר אותו בחרט - לאו כמה דחשבין בני נשא, דעבד ציורין במחוגה או במלה אחרא. אלא אתא קרא לאוכחא מלה דאהרן לא ידע לאסתמרא. אילו כד נטל מידיהון הוה שדי לארעא, ואף על גב דיטול ליה לבתר, לא הוה

דף קצב עמוד ב

אצלח עובדא בישא דא. אבל בכלא סיועא בישא הוה. דנקיט דהבא וטמריה מעינא - ביש בתר ביש. מאי **ויצר אותו בחרט**? דשוי כל דהבא בכיסא חדא ואסתמר מעינא - כדין סליק כלא לעובדא.

בספרא דחנוך אשכחנא דהוה אמר הכי: ברא יחידאה יתייליד להההוא רישא חוורא. וכד ייתון מבשרא דחמרי - יטעין ליה בההוא דעייל (נ״א דנטיל) מרגלן בזגין דדהבא, בלא דעתא דיליה. ודיוקנא יצייר בציורא בחרט. מאי בחרט? בחרט אנוש - דא קלמוסא דאנוש חייבא דאטעי לבני נשא. ודאי דא ברירא דמלה דאנוש כד אטעי עלמא בקלמוסא הוה רשים רשימין דכל דיוקנין ופלחנין נכראין, בההוא קלמוסא רשים רשימו. ועל דא כתיב **בחרט** - ההוא דאשתמודע למעבד הכי. ודא הוא ברירו דמלה.

וכלא הוה - דודאי בכיסא ארמי דהבא, וכסי ליה מעינא, כמה דאמרו אינון חרשין, והכי אצטריך בזיני דחרשין אלין. ודא הוא עובדא דחרשין אלין - מלה דאצטריך באתגליא לאתגלאה לבתר - אצטריך טמירו וכסויא בקדמיתא דיתכסי מעינא, ובתר יפוק אומנא לאומנותיה. ומלה דאצטריך בכסויא לבתר - אצטריך באתגליא בקדמיתא.

השתא בני רחימאי רחימין דנפשאי - מה אעביד! ודאי אצטריכנא לגלאה! אציתו ואטמירו מלין! בסטר קדושה ההוא **אלהי״ם** דקשוט מלך על עלמא - בתלת עלמין אתתקף; בבריאה, ביצירה, בעשיה. והא אתמר רזא דכל חדא וחדא הכא. לקבל בריאה - **ויקח מידם**, מלה דלא הוה ביה עד כען כלום. לקבל יצירה - **ויצר אותו בחרט**. לקבל עשיה - **ויעשהו עגל מסכה**. מאן חמא חרשין בכל עלמא כאלין!

השתא אית למימר, וכי לא כתיב **ואשליכהו באש** ולא יתיר, וכדין **ויצא העגל הזה**. והשתא את אמרת **ויעשהו עגל מסכה**? אלא חס ושלום דאהרן עבד, וקרא אוכח דכתיב **ויקח את העגל אשר עשו**. אבל ממה דכתיב **ויקח מידם** וכתיב **ויצר אותו** - מחילא דתרין אלין אתעביד כלא - כביכול הוא עביד ליה! דאי תרין אלין לא הוו - לא אתעביד ולא נפק לאומנותא. אבל מאן גרם דאתעביד - אינון תרין. דבעוד דאיהו לקח מידם - אינהו הוו עבדי חרשייהו, ומלחשי בפומייהו, ומשכי רוחא לתתא מן סטרא אחרא.

ומשכו תרין רוחין כחדא - חד מן דכר, וחד מן נוקבא. דכר אתלבש בדיוקנא דשור, נוקבא בדיוקנא דחמור. תרווייהו הוו כלילן כחדא. אמאי תרין אלין? אלא שור - הא אתמר. חמור אמאי? בגין דחרשין אלין דמצראי כתיב בהו **אשר בשר חמורים בשרם** יחזקאל כג כ. ועל דא כל אינון דישראל דמיתו - אתחברו בהדייהו בלבהון. ובגין דהוו תרין דיוקנין כתיב **אלה אלהיך ישראל**, ולא כתיב ״זה״ אלא **אלה**. תרין הוו כחדא. **אשר העלוך מארץ מצרים** - **העלוך** ולא ״העלך״.

כתיב **ויעשהו עגל מסכה ויאמרו**. ״ויאמר״ לא כתיב אלא **ויאמרו** - דאהרן לא אמר מדי.

תנינן, 125 קנטרין הוו ביה - היך כתיב **ויקח מידם**? וכי בידם הוו כלא אלין קנטרין? אלא מכללא דאינון קנטרין נטלו מָלֵי ידייהו, וההוא זעיר אסתלק על כלא כאילו הוה כלא בידייהו.

תא חזי, מה כתיב **וירא אהרן ויבן מזבח לפניו**. אי חסידא קדישא! כמה רעותך הוה לטב, ולא ידעת לאסתמרא! כיון דארמי ליה בנורא - אתתקף חילא דסטרא אחרא תמן בנורא, ונפק

דף קצג עמוד א

דיוקנא דשור כמה דאתמר, בתרין משיכין דסטרא אחרא. מיד **וירא אהרן**. מהו **וירא אהרן**? חמא דסטרא אחרא אתתקף - מיד **ויבן מזבח לפניו**; דאלמלא דאקדים ובנה מזבח דא, עלמא אתהדר לחרבנא.

ללסטים דהוה נפיק לקפחא ולקטלא בני נשא. חמא לגיונא דמלכא דההוא לסטים נפק בחילא תקיף. מה עבד ההוא לגיונא? אשתדל בהדי מלכא לנפקא בארחא, ומשיך ליה ההוא לגיונא בההוא ארחא עד דאזיל ההוא לסטים בההוא ארחא. חמא דיוקנא דמלכא קאים קמיה. כיון דחמא ליה למלכא דהוה אזיל קמיה בארחא - מיד נרתע ואהדר לאחורא. כך **וירא אהרן** דסטר אחרא אתקף - אחיד באסוותא ואתקיף בסטר קדושה ושוי ליה קמיה. כיון דחמא סטרא בישא דיוקנא דמלכא דקאים - מיד אהדר לאחורא ואתחלש תוקפיה וחיליה דהוה אתתקף. ומזבח דא אתגבר ואתחלש סטרא אחרא.

תא חזי, מה כתיב **ויקרא אהרן ויאמר חג ליהו״ה מחר** - **חג ליהו״ה** ולא לעגל. ולסטר קדושה עבד. ולסטר קדושה קרא ואמר. ודא אסוותא אקדים, דאלמלא דעבד דא, לא קאים עלמא על קיומיה.

ועם כל דא לא שכיך רוגזיה מאהרן, אף על גב דלא אתכוון לביש. אמר ליה קודשא בריך הוא: אהרן! תרין חרשין אלין משכו לך למה דבעו. חייך תרין בנך יפלון, ועל חובא דא יתפסון. הדא הוא דכתיב **ובאהרן התאנף יהו״ה מאד להשמידו** דברים ט כ. מאי **להשמידו**? אלין בנוי, כמה דאת אמר **ואשמיד**

פריו ממעל עמוס ב ט, דפרי דבר נש בנוי אינון.

תא חזי, אהרן שוי ליה להוא מזבח לפניו, ועגלא תב לאחורא. בנוי שוו לסטר אחרא לפניו, וסטר קדושה אהדר לאחורא, דכתיב **ויקריבו לפני יהו״ה** ויקרא י א - לפני יהו״ה שוו. אתפסו בחובה דא.

אהרן חשב דבין כך ייתי משה, ועל דא ההוא מזבח לא סתיר ליה משה. דאילו הוה כמה דחשבין בני נשא - מלה קדמאה דאבעי למשה לנתצא להוא מזבח אצטריך, כמה דנבי עדו על מזבח דבית אל, ונבואתיה על ההוא מזבח הוה. אבל הכא מלה אחרא הוה, כמה דאתמר. וכתיב **ויקח את העגל אשר עשו**, ולא כתיב **וינתץ את המזבח**.

תא חזי, **ויקרא אהרן** - אכריז איהו בקלא ואמר. כתיב הכא **ויקרא ויאמר**, וכתיב ביונה **ויקרא ויאמר** יונה ג ד. מה להלן כריז לדינא, אוף הכא כריז לדינא. **חג ליהו״ה מחר** - נבי נבואה בההוא רוח דמזבח, דזמין דינא לשריא עלייהו. **חג ליהו״ה** - למעבד בכו דינא.

ותלת דינין הוו; חד **ויגוף יהו״ה את העם**, וחד בבני לוי, וחד דאשקי לבני ישראל. והיינו **חג** דבני לוי, **ליהו״ה דויגוף יהו״ה**, מחר - דאשקי לון משה וביתו בההוא ליליא ולמחר אשתכחו נפיחין ומתין. ואינון מיין הוו מכשכשין במעיהון כל ליליא, ובצפרא אשתכחו מתין. ועל דא **חג ליהו״ה מחר**. וכל אסותא דעבד אהרן בגין דכתיב **ויבן מזבח לפניו**.

תא חזי (ההוא מזבח דקדושה הוה) דכתיב **וירא את העגל ומחולות**, ואילו ׳מזבח׳ לא כתיב, דהא אהרן מנדע הוה ידע דכתיב **זבח לאלהים יחרם בלתי ליהו״ה לבדו** שמות כב יט. ודאי אשתזיב אהרן בעיטא טבא דדבר לנפשיה. וכלא ברעותא שלים טב דלא אתכוין לביש.

אמר ליה רבי אלעזר: אבא ודאי הכי הוא! וישראל לא הוו! אבל ירבעם דעבד עגלין - הא ישראל הוו ועגל עבדו! אמר ליה ודאי ואוקמוה, אבל ירבעם חטא והחטיא, ולאו כמה דאמרו, דודאי חובא בישא עבד ובמלכות חטא. אמר ירבעם, ודאי ידענא דהא סטר קדושה לא שריא אלא בלבא דכל עלמא ודא ירושלם. אנא לא יכילנא לאמשכא להוא סטר הכא. מה אעביד? מיד **ויועץ המלך ויעש וגו׳** מלכים א יב כח. נטל עיטא בישא. אמר הא

דף קצג עמוד ב

סטרא אחרא דאתמשכא מיד לכל אתר, וכל שכן בארעא דא דתיאובתיה לאשראה בגויה, אבל לא יכלא לאתלבשא אלא בדיוקנא דשור.

תרין עגלים אמאי? אלא אמר ירבעם במצרים ובמדברא הוו אינון חרשין, דכתיב **בשר חמורים בשרם** יחזקאל כג כ. הכא - אינון תרין רוחין בישין יתלבשו כדקא חזי לון. דכר ונוקבא אינון - דכר הוה בבית אל, ונוקבא הות בדן. ומגו דכתיב **נפת תטפנה שפתי זרה** משלי ה ג - אתמשכו ישראל אבתרה יתיר, דכתיב **וילכו העם לפני האחד עד דן** מלכים א יב ל. ובגין כך תרין עגלין הוו. ומשיך לון ירבעם בארעא קדישא, והוה חובא עליה ועל ישראל, ומנע ברכאן מן עלמא, ועליה כתיב **גוזל אביו ואמו וגו׳** (משלי כח כד) .

ועל דא הוו עגלין, דהא לבושא קדמאה דמתלבש סטרא אחרא שור איהו כמה דאתמר. ואי תימא אמאי איהו עגל ולא שור? אלא ודאי כך אתחזי. וכן בכל סטרין - שירותא דלבושא זוטא איהו, והא אוקימנא.

ועל דא בני רחימאי, כיון ד**אלהי״ם** בעו, ובסטר ד**אלהי״ם** אתבני עובדא - **אלהי״ם** קדישא אימא דאחידת תדיר בדרועא דמלכא וסליקת רצועא - לא הות תמן, ואצטריך ליה למשה למהוי תמן באתרהא. כיון דאנקיד ליה קודשא בריך הוא - אסתכל.

תלת זמנין אנקיד ליה. אי משה רעיא מהימנא! כמה חילך תקיף! כמה גבורתך רב! תלת זמנין אנקיד ליה, דכתיב **ועתה הניחה לי** - הא חד, **ויחר אפי בהם ואכלם** - הא תרין, **ואעשה אותך לגוי גדול** - הא תלת. חכמתא דמשה בתלת נקודין אלין. אחיד בדרועיה ימינא לקבל **הניחה לי**, אחיד בדרועיה שמאלא לקבל ויחר אפי בהם ואכלם PP, אתחבק בגופא דמלכא לקבל **ואעשה אותך לגוי גדול**. וכד אתחבק בגופא - תרין דרועין מסטרא דא ומסטרא דא לא יכיל לאתנענע לסטרא בעלמא. דא הוי חכמתא דמשה דבמילי נקודין דמלכא ידע בכל חד מנייהו באן אתר יתתקף. ובחכמתא עבד.

אתו רבי אלעזר וחבריא ונשקו ידוי. הוה תמן רבי אבא, אמר אלמלי לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די לן! בכה ואמר, ווי רבי כד תסתלק מעלמא! מאן ינהר ויגלי נהורין דאורייתא! מלה דא בחשוכא אתטמר עד השתא דנפק מתמן, והא נהיר עד רום רקיעא, ובכרסיא דמלכא רשים, וקודשא בריך הוא חדי השתא בהאי מלה, וכמה חדו על חדו אתוסף מקמי מלכא קדישא! מאן יתער מלי דחכמתא בעלמא דין כוותיך!

תא חזי, עד לא חטא אדם הוה סליק וקאים בחכמה דנהירו עלאה, ולא הוה מתפרש מאילנא דחיי. כיון דאסגי תיאובתא למנדע ולנחתא לתתא - אתמשיך אבתרייהו עד דאתפרש מאילנא דחיי, וידע רע ושבק טוב. ועל דא כתיב **כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע** תהלים ה ה - מאן דאתמשך ברע לית ליה דיורא עם אילנא דחיי. ועד לא חטאו - הוו שמעין קלא מלעילא וידעין חכמתא עלאה ולא דחלי. כיון דחטאו - אפילו קלא דלתתא לא הוו יכלין למיקם ביה.

כגוונא דא, עד לא חאבו ישראל, בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו זוהמא דהאי חויא, דהא כדין בטול יצר הרע הוה מעלמא, ודחו ליה מנייהו. וכדין אתאחידו באילנא דחיי וסליקו לעילא ולא נחתו לתתא. כדין הוו ידעין והוו חמאן אספקלריאן עלאין, ואתנהרן עינייהו, וחדאן למנדע ולמשמע. וכדין חגר לון קודשא בריך הוא חגירין דאתוון דשמא קדישא, דלא יכיל לשלטאה עלייהו האי חויא, ולא יסאב לון כבקדמיתא.

כיון דחטו בעגלא - אתעברו מנייהו כל אינון דרגין ונהורין עלאין, ואתעבר מנייהו חגירו מזיינין דאתעטרו משמא קדישא עלאה, ואמשיכו עלייהו חויא בישא כמלקדמין, וגרימו מותא לכל עלמא. ולבתר מה כתיב? **וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו, ויראו מגשת אליו**.

דף קצד עמוד א

תא חזי מה כתיב בקדמיתא? **וירא ישראל את היד הגדולה** שמות יד לא. וכלהו חמאן זהרין עלאין, אתנהרין באספקלריאה דנהרא, דכתיב **וכל העם רואים את הקולות** (שם כ טז). ועל ימא הוו חמאן ולא דחלין דכתיב **זה אלי ואנוהו**. לבתר דחבו - פני הסרסור לא הוו יכלי למחמי! מה כתיב **ויראו מגשת אליו**.

ותא חזי מה כתיב בהו? **ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב** - דאתעברו מנייהו אינון מזיינין דאתחברו בהו בטורא דסיני, בגין דלא ישלוט בהו ההוא חויא בישא. כיון דאתעבר מנייהו מה כתיב? **ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה**. אמר רבי אלעזר, מאי האי קרא לגבי האי? אלא כיון דידע משה דאתעברו מנייהו דישראל אינון זיינין עלאין, אמר הא ודאי מכאן ולהלאה חויא בישא ייתי לדיירא בינייהו, ואי יקום מקדשא הכא בינייהו יסתאב. מיד **ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה**, בגין דחמא משה דהא כדין ישלוט חויא בישא, מה דלא הוה מקדמת דנא.

וקרא לו אהל מועד - וכי לא הוה בקדמיתא אהל מועד? ! אלא בקדמיתא ׳אהל׳ סתם, השתא ׳אהל מועד׳. מאי **מועד**? רבי אלעזר אמר לטב, רבי אבא אמר לביש. רבי אלעזר אמר לטב - מה ׳מועד׳ דאיהו יום חדוה דסיהרא דאיתוספא ביה קדושה לא שלטא בה פגימותא -- אוף הכא קרי ליה בשמא דא לאחזאה דהא אתרחיק מבינייהו ולא אתפגים. ועל דא **וקרא לו אהל מועד** כתיב.

ורבי אבא אמר לביש. דהא בקדמיתא הוה ׳אהל׳ סתם, כמה דאת אמר **אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח** ישעיה לג כ. והשתא ׳אהל מועד׳. בקדמיתא - למיהב חיין ארוכין לעלמין, דלא ישלוט בהו מותא. מכאן ולהלאה **אהל מועד** - כמה דאת אמר **ובית מועד לכל חי** איוב ל כג. השתא אתייהיב ביה זמנא, וחיין קצובין לעלמא. בקדמיתא לא אתפגים, והשתא אתפגים. בקדמיתא - חברותא וזווגא לסיהרא בשמשא דלא יעדון. השתא **אהל מועד** - זווגא דלהון מזמן לזמן. ובגין כך **וקרא לו אהל מועד** מה דלא הוה קודם.

רבי שמעון הוה יתיב ליליא חדא ולעי באורייתא, והוו יתבי קמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי יוסי.

אמר רבי יהודה, הא כתיב **ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב**, וקאמרינן דגרמו מותא עלייהו מההוא זמנא ולעילא, ושליט בהו ההוא חויא בישא דאעדי ליה מנייהו בקדמיתא. ישראל תינח! יהושע דלא חטא - אתעדי מניה ההוא זיינא עלאה דקביל עמהון בטורא דסיני או לא? אי תימא דלא אתעדי מניה - אי הכי אמאי מית כשאר כל בני נשא? ואי תימא דאתעדי מניה - אמאי והא לא חטא - דהא איהו עם משה הוה בשעתא דחבו ישראל? ואי תימא דלא קביל ההוא עטרא בטורא דסיני כמה דקבילו ישראל, אמאי?

פתח רבי שמעון ואמר: **כי צדיק יהו״ה צדקות אהב, ישר יחזו פנימו** תהלים יא ז. האי קרא אמרו ביה חברייא מה דאמרו. אבל **כי צדיק יהו״ה** - צדיק הוא ושמיה צדיק, ובגין כך **צדקות אהב. ישר** - ואיהו ישר כמה דאת אמר **צדיק וישר** דברים לב ד, ועל דא **יחזו פנימו** כל בני עלמא, ויתקנון ארחייהו למהך בארח מישר כדקא יאות.

ותא חזי כד דאין קודשא בריך הוא עלמא - לא דן ליה אלא לפום רובן דבני נשא. ותא חזי כד חב אדם באילנא דאכל מניה - גרם להההוא אילנא דשרי ביה מותא לכל עלמא, וגרם פגימו לאפרשא אתתא מבעלה, וקאים חובה דפגימו דא בסיהרא. עד דקיימו ישראל בטורא דסיני. כיון דקיימו ישראל

דף קצד עמוד ב

דסיני - אתעבר ההוא פגימו דסיהרא, וקיימא לאנהרא תדיר. כיון דחבו ישראל בעגלא - תבת סיהרא כמלקדמין לאתפגמא, ושלטא חויא בישא, ואחיד בה ומשיך לה לגביה ואתפגימת.

וכד ידע משה דחבו ישראל ואתעברו מנייהו אינון זיינין קדישין - ידע ודאי דהא חויא אחיד בה בסיהרא לאמשכא לה לגביה ואתפגימת. כדין אפיק ליה לבר. וכיון דקיימא לאתפגמא, אף על גב דיהושע קאים בעטרא דזיינין דילה, כיון דפגימו שריא בה ואתהדרת כמה דאתפגימת בחובא דאדם - לא יכיל בר נש לאתקיימא בר משה דהוה שליט בה, ומותיה הוה בסטר אחרא. ועל דא לא הוה רשו לקיימא ליהושע תדיר, ולא לאחרא. ועל דא **אהל מועד** קרי ליה, דהא שריא ביה זמן קציב לכל עלמא.

ועל דא רזא דמלה. אית ימינא לעילא ואית ימינא לתתא. אית שמאלא לעילא, ואית שמאלא לתתא. אית ימינא לעילא בקדושה עלאה, ואית ימינא לתתא דאיהו בסטרא אחרא. אית שמאלא לעילא בקדושה עלאה לאתערא רחימותא - לאתקשרא סיהרא באתר קדישא לעילא לאתנהרא. ואית שמאלא לתתא - דאפריש רחימותא דלעילא, ואפריש לה מלאנהרא בשמשא ולאתקרבא בהדיה. ודא הוא סטרא דחויא בישא, דכד שמאלא דא דלתתא אתערא, כדין משיך לה לסיהרא ואפריש לה מלעילא, ואתחשכת נהורהא, ואתדבקת בחויא. וכדין שאיבת מותא לתתא לכלא; דאתדבקת בחויא ואתרחקת מאילנא דחיי. ועל דא גרים מותא לכל עלמא.

ודא הוא כד אסתאב מקדשא. עד זמנא קציב דאתתקנת סיהרא ותבת לאנהרא. ודא הוא **אהל מועד**. ועל דא יהושע לא מית אלא בעיטא דנחש דא, דקריב ופגים משכנא כקדמיתא. ודא הוא רזא דכתיב **יהושע בן נון נער** שמות לג יא. דאף על גב דאיהו נער לתתא לקבלא נהורא - **לא ימיש מתוך האהל** - כמה דאתפגים דא, הכי נמי אתפגים דא. אף על גב דזינא קדישא הוה ליה - כיון דאתפגים סיהרא - הכי הוא ודאי לא אשתזיב בלחודוי מניה, מההוא גוונא ממש, והא אתמר.

זכאין אינון צדיקיא דידעין רזין דאורייתא ומתדבקין בה באורייתא ומקיימין קרא דכתיב **והגית בו יומם ולילה וגו׳** יהושע א ח; ובגינה יזכון לחיי עלמא דאתי דכתיב **כי הוא חייך ואורך ימיך וגו׳** דברים ל כ.

ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן: